

Dil Sözlüğü

Anlambilim Biçembilim Biçimbilim Dil Dilbilgisi Dilbilim
Dil öğretimi (anadil ve yabancı dil) Eleştiri Kuramları
Göstergebilim Metindilbilim Sesbilim Söylem Çözümlemesi
Sözbilim Sözcükbilim Sözdizim

Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY
Dr. Songül ASLAN KARAKUL

© PAPATYA YAYINCILIK EĞİTİM

Ankara Caddesi, Prof. Fahreddin Kerim Gökay Vakfı İşhanı Girişi
No: 11/6, Cağaloğlu (Fatih)/ İstanbul

Tel : (+90 212) 527 52 96 (+90 532) 311 311 0
Faks : (+90 212) 527 52 97
e-posta : admin@papatyabilim.com.tr
Web : www.papatyabilim.com.tr
Dağıtım : TDK Bilim – www.tdk.com.tr

Dil Sözlüğü - Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY ve Dr. Songül ASLAN KARAKUL

1. Basım Eylül 1999
2. Basım Şubat 2020

Yayın Danışmanı : Toros Rifat ÇÖLKESEN
Üretim : Necdet AVCI
Pazarlama : Mustafa DEMİR
Satış : TDK Bilim www.tdk.com.tr
Sayfa Düzenleme : Papatya ve Kelebek Tasarım
Kapak Resmi Tasarım : Tefvik ÖZAN (instagram: tevfikozan_art)
Basım ve Ciltleme : İMAK Ofset Basım Yayın (Sertifika No: 45523)
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No: 12 Esenyurt / İstanbul

©Bu kitabın her türlü yayın hakkı Papatya Yayıncılık Eğitim AŞ'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın alıntı yapılamaz, kısmen veya tamamen hiçbir şekil ve teknikle ÇOĞALTILAMAZ, BASILAMAZ, YAYIMLANAMAZ. Kitabın, tamamı veya bir kısmının fotokopi makinesi, ofset gibi teknikle çoğaltılması, hem çoğaltan hem de bulunduranlar için yasadışı bir davranıştır.

Günay, V. Doğan ve Aslan Karakul, Songül

Dil Sözlüğü / V. Doğan Günay ve Songül Aslan Karakul- İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim, 2019.

x, 398 s.; 24 cm.

Kaynakça var.

Sertifika No: 11218

ISBN 978-605-9594-61-5

1. Anlambilim 2. Dil Öğretimi 3. Eleştiri kuramları 4. Sözcükbilim

I. Title

Bu çalışma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi'nce Araştırma Projesi olarak kabul edilmiş ve desteklenmiştir. Proje no: 18025

Bilimsel alışma hazzını bize öğreten, Türkçenin bilim dili olması için
zveriyle alışan, bu konuda duyarlılık geliştirmemizde bize öncülük eden,
yetişmemizde büyük emeği olan değerli hocamız

Prof. Dr. Mehmet Yalçın'a

saygılarımızla...

İçindekiler

Önsöz.....	vii
Bilim Kurulu.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar.....	x
Türkçe-Fransızca Dizin.....	11
Français-Turc Dizin.....	199
Kaynakça.....	385

Önsöz

Bilimsel araştırmalar insanlık tarihi içerisindeki en hızlı sürecini yaşamaktadır ve günümüzde de bu artarak sürmektedir. Bu süreçte, bazen kabul görmüş bilgiler dahi değişebilmektedir. Zaten, değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.

Bilimin en temel üç özelliği vardır. İlki, araştırma yapılacak alanın belirlenmesidir. Ardından, bilimsel araştırma için seçilecek “bilim üretme yolu” gelir. Yani felsefedeki bilgi kuramı bilimin nasıl ve hangi yolla üretileceği konusunda araştırmacılaraya yol gösterir. Son olarak da bilimsel araştırma için gerekli olan ortak bir terimce gereklidir. İlgili alanda çalışanlar bu terimcileri kullanarak ve belli bir bilgi kuramını izleyerek bilgi üretebilirler, yeni bilimsel verilere ulaşabilirler.

Elinizdeki bu çalışma da bilimsel çalışmanın üçüncü ayağına -elbette tüm bilimsel alanlarla ilgili değil bilimin tek bir alanına dilediğiyönelik- katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Türkiye’de dil ile ilgili bilim dallarındaki çalışmalar sırasında en sık karşılaşılan sorunlardan birisi ortak bir terimcenin eksikliği ve bir terim birliğinin olmayışdır. Bu eksikliği önemli ölçüde gidermek amacıyla, biz de ülkemizde ve yurt dışında yayınlanmış alan sözlüklerinden, yapılan akademik çalışmalardan ve başkaca kaynaklardan da yararlanarak ortak bir terimce oluşturmaya çalıştık. Bu da zor bir işti. Daha önceki yapılan çalışmalarda birden çok Fransızca kavrama bir tek Türkçe karşılık önerilmişti. Özetle dil üzerine çalışma yapacak bir araştırmacı için tutarlı bir sözlüğümüz yoktu denilebilir.

Yola dil ile ilgili alanlarda kullanılan Fransızca terimler için önerilmiş tüm Türkçe karşılıkları saptayarak çıktık. Sonra Fransızca-Türkçe sözlüklerde bulunmayan ama alanla ilgili olan diğer terimleri de sözlüğümüze ekledik. Böylece 8.700 ’ü aşan çok büyük bir sayıya ulaştık. Bu aşamada; tek bir Fransızca terime yine tek bir Türkçe terim karşılığı bulmak çalışmamızın en zor olan kısmıydı. Fransızcadaki aynı kökten türemiş sözcükleri yine Türkçede de aynı kökten türemiş sözcüklerle eşleştirmeye büyük özen gösterdik. Çabamızı ve kabul görürse başarımızı, bu sözlüğü kullanacak olanlar takdir edeceklerdir.

Bu sözlük elinizdeki biçimiyle Türkçe-Fransızca ve Fransızca-Türkçe denklikler dizini gibi görülebilir. Ancak bu bir başlangıçtır, bir ilk adımdır. Çalışmanın ikinci aşamasında, sözlükte bulunan Türkçe kavramların her biri sözlük maddebaşı olarak ele alınıp tanımlanacaktır. Bu tanımlama, ülkemizdeki tüm araştırmacılara açıktır. Araştırmacılar, buradaki terimlere kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili tanımlar yazabileceklerdir. İkinci baskının adını böylelikle *Ansiklopedik Dil Sözlüğü* olarak değiştireceğiz. Göç yolda düzölür!

Ansiklopedik Dil Sözlüğü, içinde çok sayıda uzmanlık alanı sözlüğünü de barındırmaktadır. İstenirse, belirli bir izlekten yola çıkarak sözlüğün içinden, ilgili maddeler seçilerek alt alan uzmanlık sözlükleri de üretilebilecektir: İşlevsel Dilbilim Sözlüğü, Göstergebilim Sözlüğü, Çeviribilim Sözlüğü, Söylem Çözümlemesi Sözlüğü, Edimbilim Sözlüğü vb.

Elinizdeki sözlüğün bu biçimi şimdilik sınırlı bir kesime seslenebilir. Örneğin, bilimsel çeviri yapan ve/ya da yabancı kaynaklardan okuyarak Türkçe yayınlamak isteyen kişiler sözlüğün bu halinden yararlanabilirler.

Bu çalışmanın birden çok özgün yanı vardır. En önemsedüğümüz birkaçını sıralamak gerekirse şunlar söylenebilir: Özgün; çünkü ilk defa bunca alan terimi bir araya getirilmiş oldu. Özgün; çünkü her Fransızca terime bir Türkçe karşılık (olabildiğince) bulundu. Özgün; çünkü dil araştırmaları alanında ilk kez bu denli çok terime ulaşıldı.

Bu çok uzun soluklu bir çalışmadır. Bize bir tek sözcüğün bile Türkçeleştirilmesinde katkı sağlayan hocalarımıza, çok ciddi emek veren bilim kurumumuza, meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize teşekkür ederiz. Ayrıca, Funda Uzdu Yıldız, Melih Çomak, Sibel Çapan, Busenur Avdan'a ve Nurgül Çılgın'a katkıları için çok teşekkür ederiz.

Bu uzun soluklu çalışmada, bize maddi ve manevi destek veren değerli eşlerimiz Yasemin Yeke Günay ve Arif Karakul'a şükranlarımızı sunarız.

Son olarak da bu kitabın baskısında tüm isteklerimizi sabırla dinleyip sabırla uygulayan yayınevi danışmanı Prof. Dr. Toros Rifat Çölkesen ve Müge Urcan olmak üzere, Papatya Bilim Yayınevi çalışanlarının her birine ayrı ayrı teşekkür ederiz.

V. Doğan GÜNAY – Songül ASLAN KARAKUL

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Asiye Mevhibe Coşar (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. İlhami Sığircı (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. İlhan Genç (Düzce Üniversitesi)

Prof. Dr. Kubilay Aktulum (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı (Rouen Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Baştürk (Balıkesir Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Çiçek (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurcan Delen Karaağaç (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurten Sarıca (Pamukkale Üniversitesi)

Doç. Dr. Yasemin Mumcu (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

Doç. Dr. Ahmet Göğercin (Selçuk Üniversitesi)

Doç. Dr. Veda Aslım Yetiş (Anadolu Üniversitesi)

Doç. Dr. Yusuf Polat (Kırıkkale Üniversitesi)

Simgeler ve Kısaltmalar

/adj./: Adjectif (sıfat)

/adv./ Adverbe (belirteç)

/la/: Nom féminin (dişil ad)

/le/: Nom masculin (eril ad)

/les/: Noms masculins-féminins (eril-dişil adlar)

/v./: Verbe (fiil)

www.tdk.com.tr